

Til: Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Fra: FORUT

Gjøvik, 30.11.2020

FORUTs innspill til nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene

FORUT takker for muligheten til å bidra med våre innspill til handlingsplanen for bærekraftsmålene i Norge.

FORUT er en norsk bistandsorganisasjon med utviklings samarbeid i seks land i Afrika og Asia. Vi eies av de ruspolitiske organisasjonene IOGT, Juvente og Juba. Skadelig alkohol og narkotikabruk som hinder for utvikling er, i tillegg til psykisk helse, barnerettigheter og likestilling, vår kjernekompetanse.

I dette innspillet vil vi legge vekt på de tematiske områdene som i størst grad berører vår kjernevirksomhet. Vi viser for øvrig til ForUM sitt høringsinnspill som vi slutter oss til, herunder med særlig vekt på følgende:

En samstemt politikk for bærekraftig utvikling

FNs 17 mål for bærekraftig utvikling, som del av Agenda 2030, bygger på en forståelse av samspillet mellom de ulike målene og må sees i sammenheng. På samme måte må hele den norske forvaltningen, sammen med sivilsamfunnet og andre viktige aktører sammen dra Norge og verden i en mer bærekraftig retning.

Handlingsplanen må sikre en samstemt norsk politikk for bærekraftig utvikling. Stortinget ba også om en samstemthetsreform i 2017. Bærekraftsmålene må ligge til grunn for all norsk politikk, og handlingsplanen må ha innvirkning på det nasjonale lovverket. Det vil være uheldig dersom Norge inntar en selektivtilnærming til bærekraftsmålene i handlingsplanen.

FORUT slutter seg derfor til ForUMs krav om at den nasjonale handlingsplanen

- bygger på Agenda 2030 i sin helhet og ser de 17 målene for bærekraftig utvikling i sammenheng. Alle delmålene må dekkes i handlingsplanen
- adresserer viktige dilemmaer hvor det kan oppstå politiske interessemotsetninger, og undersøker mulige negative følger av politiske tiltak på ett område for andre områder
- sikrer at alle politiske tiltak og vedtak vurderes etter en helhetlig tilnærming til bærekraftsmålene
- fremmer en samstemt politikk for bærekraftig utvikling og dekker alle sektorer
- får innvirkning på lovverket. Alle lover bør harmoniseres med bærekraftsmålene

Som en følge av dette behovet for å sikre en helhetlig tilnærming, er det nødvendig at arbeidet med bærekraftsmålene blir styrt på et overordnet nivå med tydelig ansvar og tilstrekkelig koordinering. Derfor er det viktig at den nasjonale handlingsplanen

- plasserer ansvaret for å nå bærekraftsmålene hos statsministeren, og legger koordineringen av arbeidet med bærekraftsmålene til statsministerens kontor
- sikrer betydelige menneskelige og økonomiske ressurser til oppfølging av handlingsplanen. Behovet for ressurser må være reflektert i statsbudsjettet
- sikrer langsiktig og forutsigbar finansiering av arbeidet med bærekraftsmålene
- sikrer at finansieringen ikke tas fra bistandsbudsjettet, men kommer i form av friske midler

Målgruppe og mål

«Leave no one behind» er ett av de viktigste prinsippene i Agenda 2030. For å følge dette prinsippet må Norge føre en politikk som fanger opp svake grupper både nasjonalt og internasjonalt. Det er viktig at handlingsplanen ikke bare blir en plan for arbeidet med bærekraft i Norge, men en handlingsplan for bærekraftsmålene som dekker Norges påvirkning på måloppnåelsen både nasjonalt og internasjonalt. Bærekraftsmålene må være rammene for Norges internasjonale engasjement.

Problembeskrivelse – viktige dilemma som må løftes

Bærekraftsmålene kan kun oppnås dersom alle målene forstås som en helhet, og alle mål oppfattes som jevnbyrdige. Det er nødvendig å innlemme ulike politikkområder slik at det er samsvar mellom økonomisk, klima, miljø-, og folkehelsepolitikk. Dette krever at vi har langsiktige perspektiv i planleggingen og at vi identifiserer dilemmaer og interessekonflikter.

Dette gjelder også investeringspolitikken til Statens Pensjonsfond utland (SPU). Norge bidrar betydelig i det globale arbeidet for fred, menneskerettigheter, demokrati og helse. Samtidig

- hadde SPU investeringer i 2019 på 114 milliarder kroner i alkoholindustrien globalt
- Norge tjente store summer på salg av våpen og militært materiell, både direkte og gjennom investeringer i SPU.

FORUT vil her løfte mål 3 – god helse og livskvalitet nås ikke uten å bekjempe alkoholskader og psykisk uhelse

Estimater tilsier at vi på 20 år vil tape 150 trillioner norske kroner på grunn av psykiske problemer globalt. En tredel av helsetapet i verden i dag skyldes psykiske lidelser. Uten en velfungerende psykisk helse har folk utfordringer med å tilegne seg kunnskap, holde på eller skaffe seg jobb, og skape en harmonisk familie. Psykisk uhelse er definert som en ikke-smittsom sykdom, mens skadelig alkoholbruk er en risikofaktor for flere ikke-smittsomme sykdommer. Begge utgjør en ekstra stein til byrden for sårbare grupper. Samtidig er de to sentrale underliggende årsaker til sårbarhet i land i sør.

En stor andel av psykiske lidelser kan forhindres med forebygging. Paradoksalt nok brukes likevel under én prosent av verdens helsebistand på psykisk helse. Stigma rundt psykisk sykdom er stort, både nasjonalt og internasjonalt.

På samme tid vet vi at alkohol er den fremste risikofaktoren for dårlig helse og tidlig død blant menn under 50 år i verden målt i helsejusterte leveår (Disability Adjusted Life Years, DALY) (SERAF 2019). Ifølge WHO er det om lag tre millioner mennesker som dør på grunn av alkohol hvert år, og blant menn i alderen 15-49 år er alkohol den viktigste risikofaktoren for tidlig død. Vi vet også at sårbare grupper, særlig kvinner og barn, rammes ekstra hardt av andres alkoholbruk.

FORUTs partnerorganisasjoner i Afrika og Asia bekrefter stadig at skadelig alkoholbruk forårsaker blant annet utnyttning av kvinner og barn, fattigdom, og psykisk og fysisk uhelse.

Både psykisk uhelse og alkoholskader må bekjempes for å nå bærekraftsmålene. De er relevante for flere av bærekraftsmålene, som likestilling og god utdanning, i tillegg til mål 3 om god helse og livskvalitet. Her kan og må Norge ta en aktiv rolle – både nasjonalt og globalt.

Mål 16 om fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner: ‘Shrinking space’ kan slå beina under bærekraftsmålene

For å nå målene både nasjonalt og internasjonalt er det helt nødvendig å legge til rette for et levende og mangfoldig sivilsamfunn. Sivilsamfunnets rolle er blant annet å utvikle og bedre lokalsamfunn og land, men også å holde myndigheter ansvarlig for deres politikk. Uten et levende sivilsamfunn vil vi aldri nå bærekraftsmålene.

I flere land FORUT arbeider i, er det en tendens til *shrinking space* for sivilsamfunnet. Dette går hardt utover de aller svakeste og oden demokratiske utviklingen til de ulike landene. Norge må være med å bidra til at dette rommet øker og sivilsamfunn får sin berettigede plass både nasjonalt og internasjonalt

Ida Oleanna Hagen
generalsekretær i FORUT